

ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНОЇ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ СКЛАДОВУ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

СТЕЧИШИН Т. Б.

Тернопільський національний економічний університет

Економічне зростання значною мірою залежить від здійснення банками інвестицій, і навпаки. Саме тому дослідження проблем інвестування економіки завжди знаходилося в центрі уваги економічної науки. Активізація інвестиційного процесу є одним із найбільш дієвих механізмів соціально-економічних перетворень.

Однак в Україні банківська система не відіграє вагомій ролі у процесі забезпечення економіки інвестиційними ресурсами. Банки надають перевагу кредитуванню споживчих потреб населення та іпотеки, а при кредитуванні підприємств схильні надавати перевагу малому та середньому бізнесу. За офіційною статистикою кошти банків становлять менше 10% у структурі інвестиційної діяльності підприємств, тоді, коли понад 60% - це власні кошти інвесторів. Натомість у країнах Європейського союзу та Сполучених штатах Америки саме банківське кредитування є основою розширення фінансової бази підприємств та подальшого впровадження інновацій. [1,198]. За такої ситуації вітчизняна економіка не може розраховувати на підвищення конкурентоспроможності до світових стандартів. Більше того, швидше постає питання про її виживання за умови роботи навіть на українському ринку.

Основною проблемою, яка гальмує інвестиційні процеси в економіці України, є дефіцит фінансових ресурсів. Вважаємо за необхідне проаналізувати сучасний стан розвитку банківської системи за останні роки, щоб визначити можливості банків у здійсненні інвестицій. Упродовж 2005-2008 років тривала тенденція зростання основних показників діяльності банків (табл.1). Як показують аналітичні дані, незважаючи на певне погіршення макроекономічного середовища та складні політичні процеси, банківський сектор України прискорив свій розвиток і суттєво поліпшив головні показники своєї діяльності.

Одним із основних індикаторів розвитку банків є рівень їх капіталізації. Станом на 01.01.2009 року власний капітал банків становив 119263 млн. грн.[2]. Відносно ВВП капітал банків досяг 12%, тоді як у Росії цей показник дорівнює 37,2%, а у країнах Центральної Європи – понад 40% [3,142]. Зрозуміло, що сукупний обсяг капіталізації банківської системи (у сумі близько 14 млрд. євро) поки що не може порівнюватись із стандартами економічно розвинених країн. Загалом у 2008 році зобов'язання банків України збільшились на 52,1% порівняно з 2007 роком і становили 805,8 млрд. грн. На розширення ресурсної бази банків сприятливо впливали збільшення коштів фізичних осіб та суб'єктів господарювання. За 2008 рік дані показники зросли відповідно на 31% та

28,5%. Довгострокові зобов'язання банків в національній валюті за коштами, залученими на рахунки суб'єктів господарювання та фізичних осіб склали 248494 млн. грн.

Таблиця 1

Основні показники діяльності банків за 2005-2008 роки[2]

млрд. грн.

Показник	на 01.01. 2005	на 01.01. 2006	на 01.01. 2007	на 01.01. 2008	на 01.01. 2009
власний капітал банків	18,4	25,5	42,6	69,9	119,3
зобов'язання банків	115,9	188,4	297,6	529,8	805,8
кошти фіз.осіб	41,2	72,5	106,1	163,5	213,2
в т.ч. строкові	33,2	55,3	81,9	125,6	175,1
кошти СГД	40,1	61,2	76,9	112,02	143,9
в т.ч. строкові	15,4	26,8	37,7	54,2	733,5
загальні активи	141,5	223,0	353,1	619,0	973,3
кредити надані	97,2	156,4	269,7	485,5	792,4
довгострокові кредити	45,5	86,2	157,2	292,0	507,7
проблемні кредити	3,1	3,4	4,5	6,4	18,0

Вимоги банків за кредитами, наданими в економіку України, станом на 01.01.2009 року склали 792384 млн. грн., довгострокові кредити – 507715 млн. грн. Упродовж 2008 року вони збільшились на 56,7%. Показник приросту кредитних вкладень становив 49,9%. Проте зростання обсягів кредитування на тривалий термін було спрямовано на забезпечення особистих потреб населення, ніж на інвестиційні потреби підприємницьких структур. Дуже загрозливими для банківської системи України є темпи зростання проблемних кредитів. Коли у 2007 році цей показник складав 142,2%, то у 2008 – 235,9%. Крім того, для банків існує проблема недостатності довгострокових ресурсів.

Загрозливий вплив на економіку України та на стан банківського сектора спричинила глобальна фінансова криза, що прокотилась по світу у 2008 році. Незважаючи на думки експертів, що Україна не надто глобалізована держава, впливу світової кризи їй не уникнути. Основними проявами такого впливу слід вказати наступні.

По-перше, на кризову ситуацію на світових ринках відреагував український фондовий ринок. Індекс ПФТС, основної торгової площадки в Україні, втратив майже 80% з початку року, що стало одним з найбільших падінь з поміж всіх світових фондових ринків. Таке драматичне падіння ринку було значною мірою спровоковано виходом іноземного спекулятивного капіталу з ринку, що становив до 90% всіх коштів на ньому. Інвестори-нерезиденти втратили інтерес до українських акцій та

перевели кошти в менш ризикові активи. Таку ситуацію можна було спостерігати і щодо українських акцій, які торгуються на іноземних біржах. Однак те, що зараз відбувається на вітчизняному фондовому ринку, можна не сприймати серйозно, оскільки серйозного фондового ринку у нас практично немає. Тому судити про фінансову привабливість української держави за наслідками роботи ПФТС не можна.

По-друге, банківський сектор охопила криза ліквідності. Уразливість української економіки сьогодні обумовлена твердою прив'язкою гривні до долара. Ситуація в банківському секторі ускладнюється ще тим, що майже 52% загальних кредитів і 60% роздрібних кредитів складають кредити в іноземній валюті. Крім того, існує сильна залежність комерційних банків від іноземного фінансування. У банківському секторі частка іноземного капіталу в загальному обсязі капіталу становить 37,2% і перевищує граничне значення межі економічної безпеки на рівні 30%. Основними кроками на шляху вирішення зазначених проблем мають стати розширення можливості підтримання ліквідності банків на основі програм фінансового оздоровлення, встановлення обмежень на здійснення банками активних операцій, запровадження мораторію на розподіл чистого прибутку банків.

По-третє, з моменту виникнення кризи восени минулого року відтік засобів з банківської системи склав більше 60 млрд. грн. [4]. Однак, затвердження чіткої програми виходу з кризи дозволить відновити довіру до банківської системи. Тому сьогодні перед Національним банком України, постає питання підтримки стабільності національної банківської системи та економіки в цілому. Необхідними кроками держави мають стати запровадження чіткої регуляторної політики, розробка законодавчих ініціатив щодо адекватності капіталу, процентних ставок, валютного регулювання, розширення можливості підтримання ліквідності банків тощо. При цьому позитивним чинником зростання українського банківського сектора є наявність фінансових ресурсів на внутрішньому ринку. Парадоксально, але світова криза дає Україні реальні можливості не тільки більш-менш благополучно подолати негативні кризові явища, але і значно поліпшити свій економічний стан.

1. Другов О. О. Активізація інвестиційної діяльності банківської системи в умовах росту в ній участі іноземних інвесторів / О. О. Другов, О. С. Орловський // Регіональна економіка. – 2007. – №2(44). – С.198-204.
2. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс] // http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/Dynamics/2001-last.htm
3. Чуб О. О. Банківська діяльність у контексті інтеграції та глобалізації / О. О. Чуб // Фінанси України. – 2008. – №1. – С. 138-146.
4. Відтік депозитів в січні прискорився з вини НБУ [Електронний ресурс] // Оглядач – 2009 – 6 лютого. – Режим доступу: <http://oglydach.com/news/2009/2/6/206898.htm>